

התנחלות בריטית, האמנם?

עו"ד יואב הריס

זה, המשתרע על כחצי מיליון קמ"ר. בתגובה, בדצמבר 2010 זימנה מאוריציוס את בריטניה לכורות חובה בינלאומית, בה-תאם לאמנת "חוק המשפט הימי" (United Nations Convention of the Law of the Sea (Unclos)), באשר שתי המדינות, הן מאוריציוס והן בריטניה, הן צד לאמנה ומחויבות במוסדות המשפטיים.

לאחר הליך ממושך שנמשך מספר שנים, ניתן לבסוף פסק בוררות בינלאומי אשר קבע בתמצית כי בריטניה התחייבה כלפי מאוריציוס לשמור את זכויות הדיג של תושבי מאוריציוס בארכיפלג, התחייבה כי הזכויות הכלכליות במינרלים ובדלק במימי הארכיפלג יישארו שייכות למאוריציוס, וכי היא התחייבה להחזיר את הארכיפלג כאשר לא יהא בו צורך למטרות ביטחוניות.

לכן, נקבע בפסק הדין, כי בעת שהכריזה בריטניה על האזור הכלכלי הימי הכלכלי סביב הארכיפלג, היא עשתה כן מבלי להתחשב בזכויות מאוריציוס באזור זה (הנתונות לה מכוח ההתחייבות הבריטיות הנ"ל), ולכן בריטניה הפרה למשל את הוראות סעיפים 2 (3) ו-56 (2) לאמנה, ובמובן הזה מאוריציוס זכתה בפסק הבוררות. המרתק בכל הפרשה ההיסטורית-משפטית הוא העובדה כי הטריבוטל המשפטי לא ראה כל פסול בעצם האופן בו "התגלגלה" מאוריציוס לידי הממשל הבריטי-מכוח סדרה של התנחלויות וכיבושים של מדינות אירופאיות אשר בריטניה הנה האחרונה בהן. כך למשל, הטריבוטל נל המשפטי ראה עצמו כלא מוסמך לדון בטיעון המהותי שהעלתה מאוריציוס כי בריטניה כלל אינה "מדינת חוף" באותו ארכיפלג, וגם כאשר מצא את עיקר טענותיה כמוצדקות, הוא נמנע מלפסוק לטובתה את הוצאות ההליך.

ניתן להיווכח, כי גם בעת הנוכחית מתקשה בריטניה להשתחרר מאחיזתה בקולוניות האימפריאליות מהעבר, ואחיזה זו זוכה לשתיקה רועמת במישור המדיני-דיפלומטי, ומקבלת ביטוי אם בכלל רק בטריבוטל בורות מצומצם לכשעצמו אשר נמנע מלדון בנושא המהותי.

טח שנכבש בקרב, מוחזק לצרכי ביטחון, ולאחר סילוק תושביו המקומיים משמש את הצרכים הכלכליים של הצד הכובש. לא, אין מדובר בסכסוך מזרח תיכוני או התפרשות של משטר דיקטטורי. מתברר, כי בשעה שמדינת ישראל מוקעת על רקע הסכסוך הישראלי-פלשתיני, ממשלת בריטניה מנהלת מפעל התנחלויות משל עצמה.

אי שם בדרום מערב האוקיינוס ההודי, מזרחית למדגסקר, נמצאת הרפובליקה של מאוריציוס המשתרעת על פני מספר איים. הללו, נתגלו במאה ה-15 על ידי מלחים פורטוגזים, אליהם הצטרפו האנגלים וההולנדים אשר במאה ה-16 הקימו במקום נקודת עצירה עבור האניות מטעם חברות "הודו המזרחית". חברות, שהוקמו ברישיון או חסות ממשלתית שמטרתן במטרה לנצל, למקסם, ולהפיק את המיטב (to exploit) מההזדמנויות המסחריות הטמונות באזור האוקיינוס ההודי, והמזרח הרחוק.

בשנת 1710, לאחר שההולנדים נטשו את ההיאחזות (settlement) שהם הקימו במקום, ממשלת צרפת לקחה את השליטה במאוריציוס, הקימה במקום קולוניה בשם "האי הצרפתי" ("Isle de France") שהיוותה חלק בלתי נפרד מהאימפריה הצרפתית דאז, ושימשה כבסיס לפשיטות על אניות בריטיות.

לאחר ניצחון הבריטים על הצרפתים בקרב שהתנהל באי בשנת 1810, הגיעו השתיים לכדי הסכם משנת 1814 ולפיו צרפת מסרה לאנגליה את האי וכן סדרה של איים נוספים ובהם אזור הידוע כ ארכיפלג צ'אגוס (Chagos Archipelago): סדרת איים טבעתיים (ובהם איי שלמה) המצויים מזרחית למאוריציוס ודרומית לאיים המלדיביים, ואשר היוו מדינת חסות של מאוריציוס תחת השלטון הצרפתי.

הבריטים שלטו באי במשך לא פחות מ-154 שנים נוספות עד אשר בוועידה שהתקיימה בלונדון בשנת 1965 החליטו הנציגים המאוריציים על רצונם בעצמאות. ביום 24.9.1965, הוא היום האחרון של מושב הוועידה, הודיע השר לעניין קולוניות הבריטי (Secretary of State for the Colonies) לבאי הוועידה, כי ממשלת בריטניה תומכת במתן עצמאות מלאה למאוריציוס. חלפו עוד כשנתיים וחצי עד אשר מאוריציוס קיבלה את עצמאותה, במרץ 1968.

במקביל באותה עת התנהל דין ודברים בין

נציגי מאוריציוס לבין שר הקולוניות הבריטי באשר לארכיפלג צ'אגוס, כאשר הבריטים רצו לאחוז בטבעת האיים מנימוקים ביטחוניים ולהקים שם בסיסים צבאיים בשיתוף עם ארצות הברית- לצורך השמירה על השלום העולמי, ולכן, רצו להפריד את הארכיפלג ממאוריציוס העצמאית שברך.

ביום 23.9.1965 הגיעו הצדדים לכדי "התחייבות לנקסטר" (על שם המקום בו נועדו - Lancaster House) ולפיהן, הארכיפלג יופרד ממאוריציוס על מנת שישמש את הבריטים והאמריקאים לצרכי ביטחון ושמירה על השלום העולמי, ואילו הבריטים מצדם התחייבו לשלם לממשלת מאוריציוס פיצוי של עד 3 מיליון ליש"ט בנוסף לפיצוי הישיר לבעלי האדמות בארכיפלג שיעקרו במקומם, וכן התחייבו כי אם הצורך הביטחוני להשתמש בארכיפלג לא יהיה קיים יותר, הוא יוחזר למאוריציוס וכי היתרונות הכלכליים שניתן להפיק מהמינרלים וגילויי דלק באזור, יהיו שייכים למאוריציוס. למחרת (24.9.1965), אישר כאמור שר הקולוניות הבריטי לבאי הוועידה, כי בריטניה תומכת בעצמאות המאוריצית.

לצורך הקמת הבסיס הצבאי האמריקאי, פונו אלפי תושביו. הבסיס שהוקם שימש את האמריקאים אי אלו שנים, עד אשר הצורך הביטחוני חלף, הבסיס ננטש, והארכיפלג הפך לשמורת טבע ענקית ושוממה. אולם הבריטים, במקום להשיב את השטח למאוריציוס-אך הגבירו את אחיזתם. בשנת 2004 הם חוקקו החוק האוסר על אף אדם להיכנס או להיות נוכח בארכיפלג אלא אם כן ניתנה לו ה"רשות לכך". בשנת 2010 הכריזו הבריטים על "אזור ימי מוגן" סביב הארכיפלג ("MPA" ("Protected Area"), שהקיפו 200 מייל ימי, ועל זכויותיהם הימיות הכלכליות באזור

